

VNITŘNÍ SMĚRNICE ŠKOLY 1.6.3.5

PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY 2024/2025 (PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ, PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI)

Č.j.:	ZSJAN 1022/2024
Vypracoval:	Mgr. Matouš Vítek
Platnost ode dne:	1.9.2024
Spisový znak: A.4	Skartační znak: A/5

Obsah

Preventivní program školy	1
Program proti šikanování	10
Strategie prevence a řešení školní neúspěšnosti	13

Preventivní program školy

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	Základní škola Bří Jandusů, nám. Bří Jandusů 2, 104 00 Praha 10 - Uhříněves		
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Jiří Měchura		
Telefon na ředitele	267710828		
E-mail na ředitele	reditel@zsjandusu.net		

Jméno školního metodika prevence	Mgr. Matouš Vítek		
Telefon	267710828		
E-mail	mvitek@zsjandusu.net		
Specializační studium	Ano -	Studuje -	Ne X
Realizátor vzdělávání	PF UK		

Jméno výchovného poradce	Mgr. Kateřina Sovová		
Telefon	267710828		
E-mail	ksovova@zsjandusu.net		
Specializační studium	Ano -	Studuje -	Ne X
Realizátor vzdělávání	UHK		

Jméno výchovného poradce	Mgr. Šárka Sochůrková		
Telefon	267710828		

E-mail	ssochurkova@zsjandusu.net		
Specializační studium	Ano -	Studuje -	Ne X
Realizátor vzdělávání	PF UK		

Jméno výchovného poradce	Mgr. Tereza Voříšková		
Telefon	267710828		
E-mail	tvoriskova@zsjandusu.net		
Specializační studium	Ano X	Studuje -	Ne -
Realizátor vzdělávání	PF MU		

Jméno výchovného poradce	Mgr. Marcela Pecková		
Telefon	267710828		
E-mail	mpeckova@zsjandusu.net		
Specializační studium	Ano -	Studuje -	Ne X
Realizátor vzdělávání	MFF UK		

Jméno speciálního pedagoga	Mgr. Michal Adamec		
Telefon	267710828		
E-mail	madamec@zsjandusu.net		
Specializační studium	Ano X	Studuje -	Ne -
Realizátor vzdělávání	PF UK		

	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet ped. pracovníků
ZŠ - I stupeň	15	402	19 uč. (+ 11 vych., 1 AP)
ZŠ – II.stupeň	13	349	30 uč. (+ 4 AP)
Celkem pedagogů na škole*	-	-	49

2. STRUČNÁ ANALÝZA SITUACE

Naše škola se nachází poblíž frekventované komunikace v lokalitě katastru Městské části Praha 22 – Uhříněves. Škola je úplnou základní školou s prvním až devátým postupným ročníkem. První až osmý ročník je letos zastoupen třemi třídami, devátý ročník čtyřmi třídami. Školu navštěvuje 751 žáků ze spádových i nespádových oblastí.

Základní škola vyučuje podle ŠVP „Věřit si a znát“.

Potřebnost preventivního programu školy vychází ze Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT, z Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 až 2027, z Koncepce primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na území hl. m. Prahy na období 2014 až 2020, dále z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže Č. j.: 20 006/2007-51 a dalších právních norem, samozřejmě také ze situace a potřeb školy.

Náš program je zaměřen na zdravé postoje a hodnoty. Usilujeme tak o to, aby se žáci ve škole cítili dobře, aby zde panovala atmosféra vzájemné důvěry a porozumění. Díky školnímu parlamentu se nám podařilo zefektivnit komunikaci žáků a

pedagogů navzájem, důraz je kladen také na spolupráci a odpovědnost za své chování a jednání. Dále je naším cílem, aby školu opouštěli mladí lidé připraveni na život ve společnosti.

Snažíme se v oblasti primární prevence vzdělávat i pedagogické pracovníky školy. Ti by měli monitorovat a včasné odhalit možná rizika (záškoláctví, počáteční šikanu). Není v našich silách vymýtit všechny projevy rizikového chování, ale díky efektivní prevenci se snažíme tyto projevy omezovat. PPŠ počítá také se spoluprací rodičů a zákonných zástupců. Úzce spolupracujeme s úřadem MČ Praha 22 a s PPP P10.

Počet výskytu případů rizikového chování je v posledních letech podobný jako v letech minulých. Mezi žáky naší školy se v různé míře a v různém čase objevují následující formy rizikového chování:

- agresivita a šikana v raných i pokročilejších fázích
- kyberšikana
- využívání el. cigaret (nálezy na školních záchodech)
- kouření marihuany a konzumace alkoholu
- záškoláctví, a to i skryté
- závislost na nikotinových a tabákových sáčcích
- sebepoškozování + poškozování majetku školy
- závislosti na mobilních telefonech, tabletech
- sexting, kybergrooming aj.

Ve školní budově a v přilehlých prostorách bylo v loňském školním roce odhaleno zneužívání návykových látek, konkrétně tzv. kratomu a elektronických cigaret. Toto zneužívání je velmi těžko postihnutelné, jelikož kratom zatím není řazen mezi návykové látky a je volně dostupný k prodeji. Kratom navíc mohou děti užívat např. přidáním do nealkoholických nápojů, což je velmi těžko odhalitelné. Agrese, šikany a kyberšikany a jedinců, kteří hůře odolávají stresu, přibývá. Tyto děti jsou dlouhodobě sledovány, spolupracujeme s rodinami i s orgány sociálně právní ochrany a s policií.

Také v tomto školním roce zrealizujeme dotazníkové šetření žáků 4. až 9. ročníků s využitím portálu www.proskoly.cz v oblasti rizikového chování a budeme sledovat, porovnávat a vyhodnocovat aktuální stav této problematiky na naší škole, jsme také zapojeni do projektu Nenech to být.

3. STANOVENÍ CÍLŮ PPŠ

A. Dlouhodobé cíle

- provádět dlouhodobou komplexní preventivní péči proti rizikovému chování dětí
- výchovné působení všech pracovníků ZŠ na žáky – Školní řád
- působení pedagogů školy v odborných předmětech – Tematické plány
- působení preventivního týmu, výchovných poradců, školního parlamentu, školního poradenského pracoviště
- aktivně využívat motivační prostředky (školy v přírodě, lyžařské a sportovní kurzy, výlety, kulturní, společenské, sportovní akce, předmětové soutěže, kluby, zájmové kroužky, výchovně-vzdělávací činnost)
- zajistit co nejméně závislostí nebo experimentů s drogami u dětí a mládeže
- učit děti vzájemné toleranci, respektovat odlišnosti
- včas řešit problémy se šikanou, kyberšikanou
- posilovat kohezi třídních kolektivů, utvářet pozitivní vztahy mezi dětmi
- ovlivňovat děti i v oblasti sebevědomí, hodnot a postojů a podpořit jejich zdravý životní styl
- rozvíjet u starších dětí právní vědomí a orientaci v problematice internetu a médií
- dostatečná a kvalitní informovanost na aktuální témata dle potřeb tříd
- zajišťovat vzdělávání pedagogů (orientace v problematice rizikového chování žáků), informovat rodiče a veřejnost, poskytovat konzultace a kontakty na odborníky

B. Krátkodobé cíle

Cíl:	Dosažení vzájemné tolerance mezi dětmi
Ukazatele dosažení cíle:	Tolerance jinakostí, sociálně-ekonomických odlišností, fyzických i psychických handicapů, kulturně-společenských odlišností, etnických odlišností aj.
Zdůvodnění cíle:	Omezení vzniku konfliktů, rizikového chování z důvodu netolerance
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Utváření pozitivních vztahů mezi dětmi, tolerance lidské odlišnosti

Cíl:	Omezovat pocity osamělosti a psychické nepohody u dětí
Ukazatele dosažení cíle:	Dosažení vyrovnaného chování a jednání při řešení povinností, problémů a konfliktů, minimalizace stresu, napětí a nervozity
Zdůvodnění cíle:	Neschopnost a bezradnost dětí (často souvisí i se vztahy v rodině) řešit v pohodě různé situace spojené se školou
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Podpora zdravého životního stylu, správných hodnot a postojů, posilovat zdravé sebevědomí

Cíl:	Orientace a bezpečné chování ve světě počítačů a internetu
Ukazatele dosažení cíle:	Pocit bezpečí při práci s internetem, bezpečný pohyb na sociálních sítích, umění poradit si s kyberšikanou
Zdůvodnění cíle:	Převážná většina dětí pracuje s počítači, s internetem, je nutné, aby se uměly chránit
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Orientace v problematice internetu a médií, rozvoj právního vědomí

4. SKLADBA AKTIVIT PPŠ PRO JEDNOTLIVÉ CÍLOVÉ SKUPINY

a) Pedagogové

Název a odborné zaměření vzdělávání	PODPORA PRO SBOROVNY, UČITELE
Stručná charakteristika	Vzdělávací aktuálně sestavený program podle nabídky a podle potřeb pedagogů
Realizátor/lektor	ŽIVOT BEZ ZÁVISLOSTÍ, SPOLEČNĚ K BEZPEČÍ, SEMINARIA, CZNIC
Počet proškolených pedagogů	CCA 15
Počet hodin	CCA 5–10
Termín konání	2024/2025

Název a odborné zaměření vzdělávání	AKREDITOVANÉ SEMINÁŘE A KONFERENCE ZAMĚŘENÉ NA RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ, NA PREVENCI A ŘEŠENÍ ŠIKANY, KYBERŠIKANY A NA TRESTNĚPRÁVNÍ PROBLEMATIKU, NA VZDĚLÁVÁNÍ ŠKOLNÍHO METODIKA PREVENCE
--	--

Stručná charakteristika	Tato témata jsou náplní konferencí a seminářů určených metodikovi prevence, výchovným poradkyním, učitelům a učitelkám a vychovatelkám, kteří se jich různě podle zájmu a možností zúčastní
Realizátor/lektor	SEMINARIA, S.R.O., MHMP, SPOLEČNĚ K BEZPEČÍ, CZNIC
Počet proškolených pedagogů	CCA 3-5
Počet hodin	CCA 10 A VÍCE
Termín konání	2024/2025

b) Žáci

Tematické bloky ve výuce, zaměřené na prevenci rizikového chování

Ročník/p ololetí	Předmět	Vzdělávací oblast	Téma	Konkrétní téma z tematického plánu	Vyučující
1./1.	Prv	Člověk a jeho svět	Zdravé klima třídy, úvod do protidrogové prevence	Režim školy	Čer, Bej, Čis
2./1.	Prv	Člověk a jeho svět	Vztahy mezi dětmi, úvod do protidrogové prevence	Rodina, domov	Voř, Kol, Tam
2./1.,2.	Prv	Člověk a jeho svět	Dopravní výchova (Policie ČR)	Dopravní prostředky, Bezpečně na prázdniny	Voř, Kol, Tam
3./2.	Prv	Člověk a jeho svět	Poznáváme sami sebe, tolerance	Žijeme zdravě	Nik, Chej, SklAM
4./1.	Čj	Jazyk a jazyková komunikace	Mezilidské vztahy	Telefonický rozhovor	For, Siš, Soch
4./1.	Přv	Člověk a jeho svět	Pomoc druhým, spolupráce	Příroda živá, neživá	For, Siš, Soch
5./2.	Přv	Člověk a jeho svět	Obrana proti agresi, spolupráce, role v kolektivu, mezilidské vztahy	Ochrana zdraví, odlišnosti od jiných organismů	Pož, Bar, Boh
6./1.,2.	Čj	Jazyk a jazyková komunikace	Mezilidské vztahy, rodinné vztahy	Vyprávíme pohádky, Pošta – dopis, pozvánka	Špa, Vac, Vít
6./2.	D, Ov	Člověk a společnost	Mezilidské vztahy, rodinné vztahy, hodnoty, postoje, lidská práva	Římská republika, Národnost, občanství	Špa, Vít, Ben, Alm
6./1.,2.	Zdr	Člověk a zdraví	Sebepojetí, prosociální chování, řešení problémů, odlišnosti, lidská práva	Práva dítěte, Prostředí, ve kterém žiji	Ben, Ber, Kre, Ruá, Sov, Maš
7./1.	D	Člověk a společnost	Lidská práva	Středověk	Ber, Vít
7./1.	Zdr	Člověk a zdraví	Zdravý vývoj osobnosti, sebepojetí, prosociální chování, lidská práva, závislosti, poruchy výživy	Mentální anorexie	Ben, Ber, Ruá
7./2.	Pv	Člověk a svět práce	Závislosti	Výroba poutačů, plakátů	Bar, Boh, Kap, Mich, Tam

8./1.,2.	Ov	Člověk a společnost	Osobnostní výchova, hodnotový žebříček, komunikace, zdravý způsob života, lidská práva, právní vědomí	Komunikace, asertivita, Právo a morálka	Alm, Ben, Sov
8./2.	Čj	Jazyk a jazyková komunikace	Lidská práva, mezilidské vztahy	Meziválečná próza	Špa, Sla, RothJ
8./2.	Pv	Člověk a svět práce	Sebepoznání, sebevědomí	Volba povolání	Bej, Mich, Pož, Šeb
9./1.	Pv	Člověk a svět práce	Osobnostní výchova, poznávám sám sebe	Typy osobnosti	Šeb, Mich, Pož, Siš
9./1.,2.	Čj	Jazyk a jazyková komunikace	Lidská práva, národnostní menšiny, mezilidské vztahy	Okupační literatura, Poválečná literatura	Vac, Vít, ŠpaKuž
9./2.	Ov	Člověk a společnost	Sociální vztahy, sociální politika státu, výchova k demokracii, hodnoty, postoje, právní vědomí	Záchytná sociální síť	Ber, Alm, Ben
9./2.	Př	Člověk a příroda	Nebezpečí lidského chování	Obnovitelné zdroje energie	Fiř, Sov, Šeb

Primární prevence

Název programu	Pokračujeme XX
Typ programu	Komplexní program všeobecné primární prevence
Stručná charakteristika programu	<p>Cílem programu je pokračovat v dlouhodobé komplexní preventivní péči proti rizikovému chování, která se vyznačuje interaktivními formami práce s celou třídou. Cílem péče je ovlivnit děti v oblasti sebevědomí, sebepřijetí, hodnot, postojů, chování se k sobě navzájem, a především v chování k návykovým látkám.</p> <p>Dalším cílem je podpořit zdravý životní styl, vzájemnou toleranci a rozvíjet u dětí právní vědomí a orientaci v problematice internetu a médií.</p> <p>Preventivní péče tímto projektem byla zahájena v roce 2004.</p>
Realizátor	Lektorky Život bez závislostí z.s.
Cílová skupina	Děti 3. až 9. ročníků
Počet žáků v programu	600
Počet hodin programu	44
Návaznost programu na cíle MPP	Provádět dlouhodobou komplexní preventivní péči proti rizikovému chování dětí pomocí interaktivních forem práce.
Ukazatele úspěšnosti	Dlouholetá úspěšná spolupráce s externími realizátory, bezprostřední reakce dětí i pedagogů, velmi široký záběr prevence, komplexní ošetření účastníků, možnost další akutní navazující péče – minimalizace výskytu rizikového chování
Termín	Září 2024
Zodpovědná osoba	Matouš Vítek – ŠMP, lektori Života bez závislostí, z.s.

Název programu	Naši šestáci
Typ programu	Adaptační výjezd – „Jak přežít v divočině“
Stručná charakteristika programu	<p>Cílem programu je koheze kolektivu, posílení pozitivních zpětných vazeb mezi žáky a rozvoj komunikačních dovedností.</p> <p>Pomocí různých technik a her prohlubuje komunikační dovednosti, rozvíjí pozitivní vztahy mezi dětmi, navazuje a udržuje kvalitní vztahy.</p> <p>Seznámí žáky se sociálně patologickými jevy, které se v jejich věkové skupině vyskytují. Žáci by si měli osvojit informace o negativním dopadu těchto SPJ na jejich chování.</p>
Realizátor	Muzeum Říčany, příspěvková organizace
Cílová skupina	Děti 6. ročníku
Počet žáků v programu	80
Počet hodin programu	48
Návaznost programu na cíle MPP	posilovat kohezi třídních kolektivů, utvářet pozitivní vztahy mezi dětmi, ovlivňovat děti i v oblasti sebevědomí, hodnot a postojů a podpořit jejich zdravý životní styl
Ukazatele úspěšnosti	Práce s třídním kolektivem, koheze kolektivu, „fungující“ třída
Termín	Září – říjen 2024
Zodpovědná osoba	Matouš Vítek – ŠMP, lektori Muzeum Říčany, příspěvková organizace

Název programu	Besedy rozšiřující portfolio PPŠ
Typ programu	Interaktivní besedy zaměřené na akt. problematiku
Stručná charakteristika programu	Besedy jsou zaměřeny na nebezpečí zneužívání alkoholu, šikanu, kyberšikanu, kriminalitu, právní vědomí, užívání návykových látek, AIDS, pohlavní choroby, partnerské vztahy, lásku, sex, na sexuálně rizikové chování, kybergrooming
Realizátor	POLICIE ČR, SANANIM, DROPIN, CZNIC, Protidrogový vlak, NEPOSEDA, Forum pro prožitkové vzdělávání, další výběr realizovaný dle potřeb
Cílová skupina	Děti 1. až 9. ročníků
Počet žáků v programu	Cca 500
Počet hodin programu	cca 30–40
Návaznost programu na cíle MPP	dostatečná a kvalitní informovanost na aktuální témata dle potřeb tříd
Ukazatele úspěšnosti	minimalizace forem rizikového chování u žáků naší školy
Termín	říjen až červen 2024/25
Zodpovědná osoba	Matouš Vítek – ŠMP

c) Rodiče

Veřejnost a rodiče jsou příležitostně, dle jejich zájmu nebo v případě nutnosti, informováni o průběhu a plnění preventivního programu školy na třídních schůzkách a na webových stránkách školy. Dále probíhá spolupráce s KPŠ a s Školskou radou.

Pokud se vyskytne problém mezi dětmi v některé ze tříd, řeší se i s rodiči na mimořádných třídních schůzkách za účasti členů preventivního týmu, event. s pozvaným odborným pracovníkem (lektorem) příslušné organizace.

5. EVALUACE

Nejúčinnější metodou pro měření efektivity se jeví přímá práce s kolektivy tříd a posouzení a porovnání klimatu třídy bezprostředně po ukončení programu. Dále dle potřeb využíváme anketní a dotazníková šetření, sociometrická šetření a pohovory s pedagogy a žáky.

Reálný průběh prevence a její zhodnocení uvádíme ve Výroční zprávě školy.

Prevence v loňském školním roce probíhala plynule podle preventivního programu, navíc v jedné čtvrté, páté a v sedmé třídě jsme museli v průběhu školního roku posílit prevenci proti nevhodnému chování dětí k sobě navzájem, prevenci na posílení pozitivních vztahů mezi dětmi a prevenci k problematice užívání návykových látek. Po koronavirové pandemii jsme se zaměřili na posilování kladných vazeb ve třídách spolu s péčí o duševní zdraví (díky objevujícím se případům psychického nezvládnání výuky po době koronaviru některými žáky).

V letošním roce proto posílíme ve vyšších třídách prevenci proti kyberšikaně, užívání návykových látek, sexuálně rizikóvému chování (promítání filmu V síti s následným programem) a péči o psychické zdraví.

A) Kvalitativní hodnocení

Všechny programy jsou dlouhodobě osvědčeny a považujeme je za efektivní. To vyplývá jak z dotazníkových šetření, tak ze stagnujícího výskytu různých forem rizikového chování mezi žáky školy. Skupiny žáků jsou v preventivní péči „ošetřeny“ kompletně a postupně v plynulé návaznosti, snažíme se o tematickou různorodost. Pokud se problémy vyskytnou, tak převážně u jednotlivců. Těm se snažíme více či méně úspěšně v rámci našich možností pomoci.

Ve všech programech budeme pokračovat i nadále a doplňující aktivity zrealizujeme dle aktuálních potřeb tříd, školy, nebo dle požadavků třídních učitelů nebo rodičů.

B) Kvantitativní hodnocení

I. PRÁCE PEDAGOGICKÉHO SBORU

Vzdělávací akce pro pedagogické pracovníky v oblasti prevence RCH	
Počet vzdělávacích aktivit	2 a více
Počet celkově proškolených pedagogů	cca 25
Počet hodin	15 a více

II. SPOLUPRÁCE ŠKOLY S RODIČI

	Počet aktivit	Počet hodin	Počet zúčastněných rodičů
Aktivity pro rodiče v oblasti prevence RCH	1	2	Cca 30-50

III. PREVENTIVNÍ AKTIVITY PRO ŽÁKY ŠKOLY

Specifické preventivní aktivity, reagující na individuální situaci (problém) ve třídě	Počet aktivit	Počet žáků	Počet hodin přímé práce
Blok primární prevence	28	751	cca 56

Interaktivní seminář	-	-	-
Beseda	cca 15 - 20	cca 500	cca 30 -40
Pobytová akce	4	80	48

Volnočasové aktivity při školách	Počet aktivit	Počet žáků
Školní kluby	1	Cca 450
Školní kroužky	39	Cca 450
Víkendové akce školy	6	CCA 250
Jiné	18	CCA 350

Seznam používaných zkratk:

PPŠ ... primární program školy

ŠMP ... školní metodik prevence

ŠVP ... školní vzdělávací program

PPP ... pedagogicko-psychologická poradna

RCH ...rizikové chování

PPRCH ... primární prevence rizikového chování

Program proti šikanování

Program proti šikanování je přílohou preventivního programu školy pro rok 2024/2025. V případě potřeby bude aktualizován. Jeho tvorba a realizace vychází z těchto materiálů:

- Aktualizovaný a revidovaný Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních; č. j. 24 246/2008-6, který rozšiřuje vnímání oblasti šikany i o oblast šikany páchané na druhých z důvodů jinakosti a současně o oblast násilí páchané žáky na pedagogích
- Nově deklarovaná práva pedagogů v § 22a školského zákona (novinky 2017)
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51
- Metodické doporučení k PPRCH u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních; č. j. 21291/2010-28
- § 29 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů
- Poznámky k možnostem právního řešení problematiky šikany ve školách
- Kolář, M. - Bolest šikanování
- <http://aplikace.msmt.cz/HTM/KTSkolniprogramprotisikanovani.htm>
- <http://www.minimalizacesikany.cz>

1.) Cíl programu:

- v případě výskytu včas odhalit a efektivně řešit šikanování
- účinnou prevencí během školních aktivit a během realizace minimálního preventivního programu vytvářet ve škole bezpečné, spolupracující prostředí, ve kterém se podporují vzájemné pozitivní vztahy mezi žáky navzájem i mezi žáky a učiteli (potlačení agresivity, podpora solidarity, respektu, tolerance, vědomí sounáležitosti, jednání v souladu s etickými a právními normami)

2.) Definice šikany a její projevy:

Šikanování je jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašit žáka, případně skupinu žáků. Jedná se o vztahy mezi rovnocennými jedinci, tzn., že aktéry šikany jsou opět žáci. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo nemohou z jakýchkoli důvodů bránit.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nezřídká se objevuje také ve formě „symbolického“ sociálního vyloučení, kdy jedinec zůstává ve skupině, ale vzájemně o sebe nestojí a pouze se tzv. „trpí“.

Za šikanu jsou označovány tyto projevy chování:

- projevy chování jsou opakované a trvají delší dobu
- projevy chování mají nezřídká tendenci se stupňovat
- oběť nemá možnost se přiměřeným způsobem bránit

Výjimku tvoří kyberšikana, která se většinou neděje na půdě školy a nemusí být stupňovaná (útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.).

Základní formy šikany:

- Verbální a psychická šikana
 - přímá – nadávky, pomluvy, vyhrožování, vydírání, ponižování, udílení násilných příkazů, kyberšikana
 - nepřímá – přehlížení, ignorování
- Fyzická šikana přímá a nepřímá
 - krádeže, ničení majetku, bití, loupeže, fyzické útoky, pohlavní zneužívání
- Smíšená šikana
 - kombinace psychické a fyzické šikany

3.) Kompetence školy a pedagogických pracovníků:

Vedení školy a pedagogičtí pracovníci se řídí ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Škola je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytuje žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

Škola je povinna dle výše uvedeného paragrafu vytvářet žákům a studentům podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

Pokud se prokáže, že šikana naplňovala skutkovou podstatu trestného činu a pedagogický pracovník o ní věděl a včas ji neoznámil či nepřekazil, vystavuje se tak riziku trestního postihu pro neoznámení, popř. nepřekázení trestného činu (§ 168, 167 trestního zákona).

4.) Postup při řešení šikany – krizový plán

Neexistuje jednotný postup při vyšetřování a řešení při výskytu šikanování. Vždy musíme postupovat citlivě a individuálně v kontextu dané situace s ohledem na osobnostní charakteristiky objektů a svědků.

Kdy začít s vyšetřováním:

- rodiče oznámí podezření na šikanování
- dojde k odhalení šikanování – učitel je svědkem útoku
- oběť nebo jiné osoby nahlásí šikanu učiteli
- šikana vyjde najevo ze screeningu
- při nepřímých varujících signálech, které vysílá oběť – žák je často ve třídě osamocen, zdržuje se v blízkosti učitelů, zhoršil se mu prospěch, narostla absence, změnilo se chování dítěte – je najednou tiché, zakřiknuté nebo naopak impulzivní, často mu chybí školní pomůcky...

A) Škola řeší situaci vlastními silami:

- třídní učitel průběžně monitoruje vztahy ve třídě
- v případě podezření výskytu šikanování provede sám nebo za pomoci školního metodika prevence vhodný screening
- při prokázání podezření třídní učitel vždy případ předává Školnímu poradenskému pracovišti, tj. ředitel školy, školní metodik prevence a výchovný poradce
- problém se neřeší před celou třídou, ale již od počátku se s třídou musím pracovat jako s „nemocnou“ skupinou
- nic neřeší bezprostředně po odhalení, nejprve se problém konzultuje s ostatními pedagogy, stanoví se další postup, popř. kdo bude koho vyšetřovat, kdo s kým povede rozhovory apod.
- nikdy nekonfrontovat oběť a agresora
- určené osoby vedou rozhovory se svědky, obětí, agresory, vždy zvlášť s časovým odstupem, vedou si podrobnou dokumentaci výslechů
- nabídnout a zprostředkovat oběti pomoc
- informovat rodiče oběti, popř. svědků a konzultovat s nimi zjištěné informace
- vyslechnout agresory bez možnosti spolupráce (jedná-li se o více osob), rázně jejich projevy odsoudit a upozornit je na následné sankce
- informovat rodiče agresora/ů, popř. svolat výchovnou komisi, snažit se o spolupráci s rodiči agresorů
- udělení výchovných opatření – NTU, DTU, DŘŠ, klasifikačních opatření – snížený stupeň z chování
- zprostředkovat oběti terapii, odbornou pomoc, pracovat i s agresory

B) Škola dle uvážení kontaktuje následující instituce a organizace pokud:

- šikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu
- potřebuje pomoci s vyšetřováním
- potřebuje odbornou poradenskou pomoc
- vznikne oznamovací povinnost

- agresoři nebo jejich rodiče nespolupracují

Seznam institucí a organizací:

- Policie ČR – 158
- Policie ČR, obvodní oddělení Praha 22 – Nové náměstí 1432, Praha 10 – 974 860 710
- Policie ČR, obvodní ředitelství IV, Kongresová 2, Praha 4 – 974 821 280
- PPP pro Prahu 10, Jabloňová 3141, Praha 10 – 272 651 082, Mgr. Hana Žampachová (psycholog, metodik prevence, zástupkyně ředitelky), Mgr. Hana Bendová (psycholog, metodik prevence), Mgr. Michal Žmolík (metodik prevence)
- OSPOD, Nové náměstí 1250, Praha 10 – 271 071 816, Mgr. Zdeňka Žaludová
- Středisko výchovné péče SVP, Čakovická 51, Praha 9 – Klíčov – 286 887 075
- Linka proti šikaně ve školách – 286 881 059, 774 089 181 (8–18 hod)
- Linka bezpečí – 116 111
- klinický psycholog, DPS II, Uhřetěves – 267 313 478, Mgr. Krulová Tatiana

5.) Prevence šikany v rámci PPŠ:

a) zabudovaná v dlouhodobých cílech programu:

- působení preventivního týmu
- učit děti vzájemné toleranci, respektovat odlišnosti
- včas řešit problémy se šikanou, která se ojediněle mezi dětmi vyskytuje
- posilovat kohezi třídních kolektivů, utvářet pozitivní vztahy mezi dětmi
- ovlivňovat děti i v oblasti sebevědomí, hodnot a postojů a podpořit jejich zdravý životní styl

b) při realizaci samostatných projektů minimální prevence:

- konference, semináře pro pedagogy, vychovatele, vých. poradce, ŠMP
- Pokračujeme XX (Život bez závislostí) – bloky primární prevence
- Naši šestáci (Muzeum Říčany) – adaptační pobyty
- další interaktivní besedy, semináře (SANANIM, Seminaria, MHMP, DROPIN, Forum pro prožitkové vzdělávání, CZNIC, ŽBZ, NEPOSEDA, Policie ČR, aj.)

Strategie prevence a řešení školní neúspěšnosti

Právní předpis a na něj navazující dokument zpracováváný ve škole	
§ 5 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů	§ 7 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů
⇩	⇩
školní vzdělávací program	<pre>graph TD; A[program poradenských služeb] --> B["popis a vymezení rozsahu činností výchovného poradce, školního metodika prevence, školního psychologa, školního speciálního pedagoga"]; A --> C[preventivní program školy]; C --> D["strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování"]; C --> E["další obsah např. krizový plán"];</pre>

Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Východisko:

Školní neúspěšnost žáků by měla být řešena komplexně ve spolupráci školního poradenského pracoviště s rodinou žáka i se žákem samotným. Jak je obecně známo, školní neúspěšnost vzniká z různých příčin, např. intrapsychických (snížený zájem o výuku, nízká motivace, pasivita, snížená sebedůvěra, nedostatek pracovních návyků, záporný vztah ke škole atd.) nebo biologicko-psychologických (např. epilepsie, smyslové, řečové vady, psychická deprivace atd.) nebo z důvodu nedostatků výchovně-vzdělávacího procesu a dalších.

1. Vymezení pojmu, tj. k jakému stavu škola směřuje – dlouhodobé cíle:

Vymezení pojmu:

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání žáka v podmínkách školního edukačního prostředí nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům. Školní neúspěšnost je obrazem i důsledkem individuálních rozdílů, které nacházíme nejenom v osobnosti žáků¹, ale i v oblasti jejich výkonnosti ve škole a v jejich rodinné výchově².

Podpora školní úspěšnosti (resp. předcházení školní neúspěšnosti) – je založena na faktu, že podpora školního úspěchu primárně vychází z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, což se projevuje v dobrých mezilidských vztazích jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy (Pedagogické vedení školy, kdy „*vedení školy aktivně vytváří zdravé školní klima – pečuje o vztahy mezi učiteli, žáky i vzájemné vztahy mezi pedagogy a žáky a jejich zákonnými zástupci a o vzájemnou spolupráci všech aktérů*“³).

Dlouhodobé cíle:

- zvyšování aspirační úrovně u žáků,
- podporování samostatného a nezávislého myšlení žáků,

¹ (např. v úrovni a struktuře nadání, charakteru, zájmu o učení, v emotivitě, motivaci, harmoničnosti či disharmoničnosti osobnosti)

² (Knoll, Troničková, 2016)

³ Toto používá Česká školní inspekce jako jedno z kritérií a indikátorů hodnocení v případě základních škol. (Řízení školy, <https://www.rizeniskoly.cz/cz/aktuality/strategie-predchazeni-skolni-neuspesnosti-sikane-a-dalsim-projevum-rizikoveho-chovani-otevreny-clanek.a-5322.html>)

- rozvíjení kvalitního sebehodnocení žáků, které je důležitou součástí celkového hodnocení⁴,
- využívání metod aktivního učení a postupný rozvoj klíčových kompetencí,
- používání materiálů pro práci s diferenciovanou třídou⁵,
- důsledné dodržování postupu, kdy každý žák (přiměřeně svému věku) je seznámen s kritérii školního výkonu, která jsou ve škole považována za školní úspěch,
- žák je pedagogy seznamován s možnými vhodnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj v dané situaci nevhodnější.

Z toho vychází, že každý pedagog by měl mít vytvořenou svou strategii a baterii konkrétních postupů, prostřednictvím nichž naplňuje konkrétní cíle.

2. Popis prostředků dosažení cílů, tj. co škola plánuje udělat, aby školní neúspěch nenastal, jak podpoří jednotlivce, aby co nejvíce využívali svých možností:

- všichni pedagogové soustavně provádějí pedagogickou diagnostiku⁶ (použití pozorování, rozhovoru, analýzy produktů atd.), na jejichž základě zařazují aktivity v zóně nejbližšího vývoje žáka a následně podporují rozvoj odpovědnosti, samostatnosti a sebekontroly žáka,
- zařazují aktivity posilující pozitivní sebepojetí a sebevědomí žáků⁷ (např. využití diferencované výuky, technik kritického myšlení, formativního hodnocení - <https://www.edukacnilaborator.cz/formativnihodnoceni>),

3. Popis postupů v případě nedosažení cílů, tj. co konkrétně bude škola dělat, když i navzdory veškerým opatřením a činnostem v oblasti prevence školní neúspěch nastane:

Postup v případě nedosažení cíle může být vymezen jako postup podle třístupňového modelu péče (3MP)

Model 3MP⁸:

1. stupeň – individualizovaná pomoc učitele v rámci běžných vyučovacích hodin, monitorování pokroků dítěte (obvykle po dobu tří až šesti měsíců).

2. stupeň – plán pedagogické podpory (příloha č. 1); pokud nedošlo k úpravě obtíží, je problematika konzultována s pracovníkem školního poradenského zařízení (školní psycholog, školní speciální pedagog, výchovný poradce), měl by být vytvořen strukturovaný plán pedagogické podpory (vyhodnocen cca po třech a až šesti měsících).

3. stupeň – přetrvávají-li obtíže žáka, je zapotřebí specializované intervence PPP k potvrzení či vyvrácení diagnóz SPU. Teprve ve třetím stupni předpokládáme využití specializované diagnostiky a intervence na odborném pracovišti či v koordinaci s ním. Diagnóza SPUCH může být stanovena teprve ve třetím stupni. Pokud se nebude jednat o SPUCH, bude péče dále pokračovat v rozsahu druhého stupně PO (příloha č. 2).

V TÉTO METODICE MOHOU UČITELÉ NALÉZ KONKRÉTNÍ OPATŘENÍ, POSTUPY, KTERÉ LZE POUŽÍVAT PŘI VÝUCE V RÁMCI UPLATŇOVÁNÍ MODELU 3MP.

Zdroje:

Knoll, J., Troníčková, Problematika školní neúspěšnosti. PPP Pardubice 2016

Řízení školy; dostupné z <https://www.rizeniskoly.cz/cz/aktuality/strategie-predchazeni-skolni-neuspesnosti-sikane-a-dalsim-projevum-rizikoveho-chovani-otevreny-clanek.a-5322.html>.

Plán pedagogické podpory: www.msmt.cz

Česká školní inspekce https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Krit%C3%A9ria/Kriteria-hodnoceni_2020-2021-popis-kriteria_cistopis.pdf

Podpůrná opatření: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/3-komu-jsou-podpurna-opatreni-urcena/3-1-stupne-podpurnych-opatreni/>

⁴ tj. např. učitel využívá při hodnocení práce žáka tzv. sebehodnocení žáka, kdy žák sám hodnotí svou práci v daném předmětu a učitel s ním následně sebehodnocení rozebírá – uvedeno i dále v rámci tématu formativní výuka)

⁵ *Typy pro práci s diferenciovanou třídou lze nalézt na www.edupraxe.cz.*

⁶ *Prostřednictvím pedagogické diagnostiky je vhodné stanovit, jaké jsou silné i slabé stránky žáka, a na tomto podkladě s ním pracovat)*

⁷ *Je nutné také upozornit na nevhodné metody práce s dětmi, jako jsou např. soutěže a následné vyvšování všech výsledků na nástěnky přístupné všem. Tyto metody jsou motivující možná pro některé děti, které se umísťují na předních příčkách, ostatní se obvykle cítí zahanbeni. Protože ale potřebují udržet zdání, že je vše v pořádku a že jejich sebepojetí není narušeno, volí různé strategie vyrovnávání, např. vyrušují, odmítají se učit, mstí se učitel, přestávají pracovat atd. Současně autorky zdůrazňují, že postup, kdy „pedagogové systematicky sledují vzdělávací pokrok každého žáka a při plánování a realizaci výuky zohledňují individuální potřeby žáků“ a „pedagogové se ve své práci zaměřují na sociální a osobnostní rozvoj žáků“ Česká školní inspekce stanoví jako některá z kritérií a indikátorů hodnocení v oblasti „výuka“, a to v modifikaci pro základní školy (část 4.3, 4.4), v modifikaci pro gymnázia (část 4.3, 4.4) i v modifikaci pro odborné vzdělávání (část 4.3, 4.4). Viz Kvalitní škola – kritéria a indikátory hodnocení [online]. [cit. 2018-08-26]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Krit%C3%A9ria/Kriteria-hodnoceni_2020-2021-popis-kriteria_cistopis.pdf*

⁸ *S uvedeným modelem se lze podrobněji seznámit např. v materiálu Kateřiny Fořtové Metodika pro pedagogy. Jak pracovat s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Viz FOŘTOVÁ, K. Metodika pro pedagogy. Jak pracovat s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1434887210.pdf>), který byl původně vytvořen pro žáky se specifickými poruchami učení a chování, nicméně je využitelný pro žáky s jakýmkoli speciálními vzdělávacími potřebami a který se „aktivuje“ při zachycení prvních signálů školní neúspěšnosti. Do zmíněného modelu péče patří konzultace, individualizovaná pomoc, stanovení podpůrných opatření 1. stupně a v případě potřeby vypracování plánu pedagogické podpory (PLPP). V případě, že podpůrná opatření 1. stupně nevyhovují, se domlouvá postup s jinými odbornými pracovníky (zpravidla školského poradenského zařízení) a jsou stanovena podpůrná opatření vyššího stupně.*

Plán pedagogické podpory (PLPP)

Plán pedagogické podpory (PLPP) zpracovává škola v prvním stupni podpůrných opatření s cílem podpořit žáka, u kterého se projevují mírné obtíže ve vzdělávání, jako je například pomalejší tempo práce, drobné obtíže v koncentraci pozornosti, ve čtení, psaní či počítání a je potřeba úpravy školní výuky a domácí přípravy, metod, organizace a hodnocení nebo podpora zapojení do kolektivu, ale nejsou zde nutná podpůrná opatření vyššího stupně.

1. Obsah PLPP

Plán pedagogické podpory obsahuje stručný popis obtíží žáka, změn v postupech, metodách a organizace výuky, a hodnocení žáka. Stanovuje cíle a způsoby vyhodnocování účinnosti podpory a naplňování plánu.

Popis má být stručný a je záznamem pro všechny pedagogy, kteří s žákem pracují. S Plánem pedagogické podpory je seznámen žák, zákonný zástupce žáka a všichni vyučující.

2. Podpůrná opatření

Podpůrná opatření jsou definována školským zákonem a vyhláškou o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle rozsahu a obsahu se člení do pěti stupňů. Podpůrná opatření různých stupňů lze vzájemně kombinovat.

- a) I. stupeň podpůrných opatření vždy navrhuje a poskytuje škola a patří mezi ně mimo jiné i **plán pedagogické podpory**.
- b) II. - V. stupeň navrhuje a metodicky provádí v jeho naplňování školské poradenské zařízení a patří mezi ně mimo jiné i individuální vzdělávací plán.

Teprve pokud k naplnění vzdělávacích potřeb žáka a zmírnění jeho obtíží ve vzdělávání nepostačuje poskytování podpůrných opatření prvního stupně (například plán pedagogické podpory), doporučí škola žákovi využití poradenské pomoci školského poradenského zařízení, ve kterém posoudí jeho speciální vzdělávací potřeby. Školské poradenské zařízení následně doporučí podpůrná opatření druhého až pátého stupně samostatně nebo v kombinaci různých druhů a stupňů na základě zjištěných konkrétních speciálních vzdělávacích potřeb žáka.

3. Vzor plánu pedagogické podpory

Vzor plánu pedagogické podpory je uveden v příloze č. 3 k vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami. Formulář [Plánu pedagogické podpory](#) (níže), který je v souladu s právními předpisy a slouží jako interaktivní šablona, zveřejňuje také v rámci metodické podpory Národní ústav pro vzdělávání na metodickém portálu rvp.cz.

Plán pedagogické podpory (PLPP)

Jméno a příjmení žáka	Jméno a příjmení
Škola	Škola, město, ulice
Ročník	Ročník
Důvod k přistoupení sestavení PLPP	Zde zaznamenejte hlavní důvody, které vás vedou k rozho- zpracovat u žáka PLPP.
Datum vyhotovení	Datum vyhotovení
Vyhodnocení PLPP plánováno ke dni	Datum plánovaného vyhodnocení

I. Charakteristika žáka a jeho/její obtíží

(sílné, slabé stránky; popis obtíží; pedagogická, případně speciálně - pedagogická diagnostika s cílem stanovení úprav ve vzdělávání; aktuální zdravotní stav; další okolnosti ovlivňující nastavení podpory)

Zde vypište obtíže žáka, které vás vedly ke zpracování PLPP. Více viz závorka výše.

II. Stanovení cílů PLPP

(cíle rozvoje žáka)

Zde uveďte, na základě výše uvedených faktů, jakých cílů u žáka chcete dosáhnout.

III. Podpůrná opatření ve škole

(Doplňte **konkrétní postupy** v těch kategoriích podpůrných opatření, které uplatňujete.)

a) Metody výuky

(specifikace úprav metod práce se žákem)

Zde uveďte metody, které budete při podpoře žáka uplatňovat, abyste dosáhli stanovených cílů.

b) Organizace výuky

(úpravy v organizaci výuky ve školní třídě, případně i mimo ni)

Zde uveďte, jaké budete využívat změny v organizaci výuky žáka, abyste dosáhli stanovených cílů.

c) Hodnocení žáka

(vymezení úprav hodnocení, jak hodnotíme, co úpravami hodnocení sledujeme, kritéria)

Zde uveďte, jak upravíte hodnocení pokroku, aby podporovalo a napomáhalo dosažení cílů stanovených tímto PLPP.

d) Pomůcky

(učebnice, pracovní listy, ICT technika, atd.)
Zde uveďte, jaké pomůcky budete k naplnění cílů využívat.
e) Požadavky na organizaci práce učitele/lů
Zde uveďte, jaké požadavky máte na ostatní učitele, kteří vyučují žáka, aby bylo dosaženo stanovených cílů.

IV. Podpůrná opatření v rámci domácí přípravy
(popis úprav domácí přípravy, forma a frekvence komunikace s rodinou)
Zde uveďte, jak bude probíhat domácí příprava žáka, jak bude probíhat komunikace s rodinou, aby byla zajištěna realizace podpůrných opatření synergicky i v rámci domácí přípravy.

V. Podpůrná opatření jiného druhu
(respektovat zdravotní stav, zátěžovou situaci v rodině či škole - vztahové problémy, postavení ve třídě; v jakých činnostech, jakým způsobem)
Zde uveďte jiná podpůrná opatření.

VI. Vyhodnocení účinnosti PLPP	Dne:
(Naplnění cílů PLPP)	
Zde uveďte, jak se vám podařilo, s využitím stanovených kritérií, naplnit stanovené cíle, uveďte datum vyhodnocení.	

Doporučení k odbornému vyšetření⁹	☐ Ano ☐ Ne
	☐ PPP ☐ SPC ☐ SVP ☐ jiné: jiné

Role	Jméno a příjmení	Podpis a datum
Třídní učitel	Jméno a příjmení třídního učitele	
Učitel/é předmětu/ů	Jméno a příjmení učitele/ů	

⁹ Odpovídající zaškrtněte, případně doplňte.

Pracovník ŠPP	Jméno a příjmení pracovníka ŠPP	
Zákonný zástupce	Jméno a příjmení zákonného zástupce	

Podpůrná opatření

Závažnost příslušného postižení (znevýhodnění) vyžaduje různou intenzitu poskytovaných podpůrných opatření. Například žák s diagnózou dětská mozková obrna může mít drobné postižení hybnosti ruky, které se projeví zhoršeným grafickým projevem, stejně tak může jít o žáka zcela nehybného, plně závislého na podpoře další osoby.

Právě úroveň dopadů zdravotního postižení (znevýhodnění) na vzdělávání je základním východiskem pro rozdělení podpůrných opatření do jednotlivých stupňů podpory. V následujícím textu uvádíme obecný přehled charakteristik žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zařazených do jednotlivých stupňů podpory. Jedná se o ilustrativní charakteristiku.

STUPEŇ 1

Cílem podpůrných opatření v tomto stupni je aplikovat běžně dostupné metody, formy práce, které při správné aplikaci mohou působit jako prevence zhoršování školní úspěšnosti žáka. Správné uplatnění podpůrných opatření příslušejících prvnímu stupni může být důvodem, proč se žák „optimálně stabilizuje“ ve svém výkonu a nedostane se do spirály školních neúspěchů, nechuti ke vzdělávání a v nejhorším případě i propadu do vyšších stupňů podpory – tato situace se pochopitelně nemůže týkat žáků, kterým kvůli objektivitě potíží vyplývajících z jejich zdravotního postižení náleží od počátku vyšší stupeň podpory.

Podpůrná opatření v tomto stupni identifikují samotní pedagogové školy, kterou žák navštěvuje. Slouží jim k tomu pozorování žáka v celé šíři jeho působení ve škole, rozborů žákovských prací, dlouhodobé hodnocení, znalost sociálního zázemí, znalost aktuálního zdravotního stavu či rodinné situace žáka. Opravdová, a ne jen povrchní znalost žáka je nutnou podmínkou pro možnost nalezení příčin selhávání, a tím i pro možnost včasného nastavení adekvátních opatření, která pomohou předejít větším vzdělávacím problémům.

Podporu zajišťují jednotliví vyučující ve třídě, konzultují ji s pracovníky školního poradenského pracoviště a v odůvodněných případech i pracovníky školského poradenského zařízení. Podpora spočívá například v úpravě zasedacího pořádku, délky vyučovací jednotky, přestávek mezi hodinami, v plánování a organizaci využití času stráveného ve škole mimo vyučování a ve stanovení odlišných časových limitů pro práci žáka.

Vhodné je využívání metod a forem výuky respektujících obecné didaktické zásady, využívání způsobů výuky adekvátních pedagogické situaci s důrazem na individuální práci se žákem a upřednostnění metod reflektujících učební styly žáka, metod aktivního učení se zaměřením na prevenci únavy a metod na podporu motivace. Úprava vzdělávacího obsahu neovlivňuje úroveň školních výstupů (může však dojít ke specifikování základního učiva a k vymezení stěžejních dat).

Intervence by měla být zaměřena na podporu školní úspěšnosti v rámci běžné výuky. Ve zvýšené míře se využívá spolupráce se spolužáky v rámci třídy a spolupráce s rodiči při přípravě na výuku. Jako pomůcky se využívají běžně dostupné učebnice, doplněné o materiály na procvičování učiva, přehledy učiva, materiály určené k vizualizaci učiva (např. časové a číselné osy atp.). Při vzdělávání lze využít plán pedagogické podpory.

Podpůrná opatření v prvním stupni jsou hrazena v rámci běžného provozu školy, žákům se stupněm podpory 1 nenáleží žádný navýšený normativ. De facto se jedná o zvýraznění zásad a pravidel individuálního přístupu, který by měl být dobrému učiteli vlastní.

STUPEŇ 2

Cílem podpůrných opatření v tomto stupni je zařazovat takové speciálněpedagogické metody a formy práce, které je učitel schopen realizovat bez závažnějších dopadů na vzdělávání ostatních žáků ve třídě. Optimální je plné zapojení žáka do společné výuky s důrazem na individuální přístup k žákovi.

Tato opatření se realizují na základě doporučení ŠPZ, jejichž pracovník v závěru zprávy z vyšetření (doporučení) identifikuje potřebu podpůrných opatření ve stupni 2. Jsou respektována doporučení ŠPZ týkající se organizace vzdělávání (úprava zasedacího pořádku, délka vyučovací jednotky, přestávky mezi hodinami i doba přímé práce v závislosti na využití zraku, sluchu, doba určená k tichému či hlasitému čtení, psaní, plánování a organizace využití času stráveného ve škole mimo vyučování a stanovení odlišných časových limitů pro práci žáka).

Výuka žáka je organizována po většinu času společně se třídou, na specifické činnosti (případně pro výuku některých předmětů) může být vytvořena skupina žáků s obdobným problémem ve vzdělávání (např. některé hodiny ČJ mohou být věnovány upevňování základního učiva u skupiny žáků dlouhodobě selhávajících za podpory dalšího vyučujícího v době, kdy zbytek třídy plní výstupy, kterých tito žáci nejsou schopni dosáhnout, nebo v době mimo základní učební plán třídy).

Z individuálně nastavené organizace vzdělávání vyplývají i metody a formy používané ve výuce. Pedagog by měl být schopen pružně reagovat na žákovy individuální vzdělávací potřeby a dle aktuální situace využívat jednotlivé aktivizující metody, volit „kontaktnější“ styl výuky, kooperativní učení a hledat nové formy za podpory vlastních vzdělávacích aktivit.

V případě potřeby mohou být na základě doporučení ŠPZ upraveny podmínky k vykonání státní maturity, v souladu s nastavenými vzdělávacími podmínkami používanými při každodenním vzdělávání jsou upraveny i podmínky pro vykonání přijímací či závěrečné zkoušky organizované příslušnou školou.

V případě potřeby (na základě doporučení ŠPZ) se žák vzdělává s podporou didaktických či speciálnědidaktických pomůcek, tyto však nejsou finančně zvláště náročné (jedná se např. o zvětšené či zjednodušené výukové materiály, upravené rýsovací soupravy, různé nástavce na psací potřeby, možnost využívat kalkulátor, psaní na PC, přehledy denního režimu apod.). Obsah učiva odpovídá „běžnému“ RVP, některé výstupy však mohou být redukovány v závislosti na možnostech žáka (v tomto případě musí být zpracován IVP!).

Využíváme rozšířené formy hodnocení, které nám umožňují reflektovat požadavky individuálního přístupu k žákovi. Zahrnují takové formy hodnocení, které komplexně obsáhnou průběh vzdělávání žáka v souvislosti s jeho osobnostními vlastnostmi i projevy jeho primární diagnózy. Zachycují řadu aspektů, které s dosahováním znalostí, dovedností a kompetencí souvisí a které lze jen těžko hodnotit známkou (např. snahu, pečlivost aj.).

V tomto stupni podpory lze využít vzdělávání s podporou plánu pedagogické podpory, v případě potřeby je možné využít i IVP. IVP však zpravidla neobsahuje doporučení úprav ve všech oblastech, které upravuje platná legislativa. Stanovená opatření jsou vyhodnocována ve spolupráci se ŠPZ, které je doporučilo.

Jak již bylo uvedeno výše, do vzdělávání žáka může v tomto stupni podpory vstoupit další pedagogický pracovník, doba jeho působení je však omezená (1 hodina týdně, případně vyšší počet hodin u vytvořené skupiny žáků s obdobným vzdělávacím problémem). Významnou roli zde může sehrát tzv. **sdílený asistent**. Vzhledem k časovému omezení potřeby podpory není sdílený asistent určen k jednomu konkrétnímu žákovi, ale působí operativně při podpoře většího počtu žáků v konkrétních pedagogických situacích, které jeho účast vyžadují. V současnosti však není vyjasněna legislativní a organizační stránka jeho nasazování do škol a tříd.

Podstatné je, že podpůrná opatření ve 2. stupni vycházejí vždy z doporučení ŠPZ a zahrnují i efektivní podpůrná opatření z 1. stupně podpory. Škole vzdělávající žáka ve stupni podpory 2 náleží navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu odpovídající potřebám žáka.

STUPEŇ 3

Charakter potíží žáka ve vzdělávání v tomto stupni podpory vyžaduje takové dílčí úpravy v organizaci a průběhu vzdělávání, které již závažněji zasáhnou do organizace práce s třídou, v níž je žák vzděláván. Rozsah těchto opatření zahrnuje zejména úpravy ve vzdělávacích podmínkách a postupech režimu školní práce a domácí přípravy. Tato opatření se realizují na základě doporučení ŠPZ, jehož pracovník v závěru zprávy z vyšetření (doporučení) identifikuje potřebu podpůrných opatření ve stupni 3.

Odborná speciálně pedagogická a psychologická intervence je nutná. Provádí se dle potřeby ve škole, v ŠPZ či v rodině žáka. Podpora je poskytována školou v užší spolupráci se ŠPZ. Při vzdělávání je nutno využívat speciálních forem, metod, postupů a je nutné rovněž respektovat možnosti žáka při hodnocení výsledků vzdělávání.

Žáci jsou zpravidla vzdělávání s využitím individuálního vzdělávacího plánu. V případě žáka zařazeného do systému speciálního vzdělávání jsou žáci vzdělávání dle upraveného RVP (pro žáky se smyslovým či tělesným postižením, NKS). Obsah učiva může být v odůvodněných případech redukován, plánované školní výstupy zohledňují možnosti žáků vycházející z jejich postižení. Žák s mentální retardací je vzděláván podle ŠVP (IVP) zpracovaného na základě přílohy 2 – pro žáky s LMP.

Kromě běžných výukových materiálů jsou využívány i speciální učebnice, didaktické, kompenzační a rehabilitační pomůcky. Dle potřeb žáků a posouzení ŠPZ je možné snížit počet žáků ve třídě (obecně či ve vybraných předmětech).

V odůvodněných případech je indikováno využití asistenta pedagoga, dle konkrétních projevů daného zdravotního postižení obecně nebo na některé předměty (příklad: žáci s tělesným postižením – hodiny výchov: TV, PV apod.). I v tomto stupni podpory může působit tzv. sdílený asistent, časová dotace pro podporu žáka či skupiny žáků s obdobným vzdělávacím problémem je vyšší než ve stupni 2 (zpravidla 5–8 hodin týdně).

Pro žáky a studenty školy je možné využít prodloužení délky středního a vyššího odborného vzdělávání, nejvýše však o 1 rok. Stanovená opatření jsou vždy v určených intervalech vyhodnocována ve spolupráci se školským poradenským zařízením. Podpůrná opatření ve 3. stupni vycházejí vždy z doporučení ŠPZ a zahrnují i efektivní podpůrná opatření z 1. a 2. stupně podpory. Škole vzdělávající žáka ve stupni podpory 3 náleží navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu odpovídající potřebám žáka. Tato finanční podpora umožňuje vzdělávání skupiny žáků s SVP v počtu 8–14 žáků.

STUPEŇ 4

Charakter potíží žáka ve vzdělávání vyžaduje podstatné úpravy v organizaci a průběhu vzdělávání, ve stanovení postupu při jejich nápravě i forem nápravy. Tato opatření se realizují na základě doporučení ŠPZ, jehož pracovník v závěru zprávy z vyšetření (doporučení) identifikuje potřebu podpůrných opatření ve stupni 4.

Žák vzdělávaný formou individuální integrace je vzděláván vždy s podporou IVP. Žák vzdělávaný formou skupinové integrace nebo ve škole samostatně zřízené pro žáky s SVP je vzděláván podle upraveného ŠVP (viz stupeň 3). Žák s mentální retardací je vzděláván podle RVP pro ZŠ speciální. Odborná speciálněpedagogická intervence ve škole je zpravidla pravidelná a četnější než v předcházejících stupních podpory.

Při vzdělávání je nutné využívání speciálních učebnic, speciálních didaktických, finančně náročnějších kompenzačních a rehabilitačních pomůcek a ve většině případů je nutná i rozsáhlejší úprava pracovního prostředí ve třídě (upravené pracovní místo). Výuka předmětů speciálněpedagogické péče odpovídající speciálním vzdělávacím potřebám žáka je zajišťována pedagogem s příslušnou kvalifikací (v odůvodněných případech se využívá i terapeutických metod).

U některých žáků může být nutné při podpoře komunikace ve výuce využívat náhradní formy komunikace (alternativní a augmentativní komunikace) s podporou potřebných pomůcek (komunikátory, PC, speciální klávesnice apod.). Obvyklá je potřeba dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem – např. asistent pedagoga s odbornou kvalifikací odpovídající jeho náplni práce, může být využíváno snížení počtu žáků ve třídě. Vzhledem k míře (hloubce) postižení může být činnost asistenta pedagoga rozšířena o poskytování pomoci při pohybu a sebeobsluze. Asistence je využívána zpravidla i u přijímacích, závěrečných a maturitních zkoušek.

Obsah a průběžné vyhodnocování IVP je obligatorní součástí vzdělávání této skupiny žáků. Pro hodnocení přínosů IVP je možno zřídit pedagogická konzilia složená z pedagogů a dalších odborníků poskytujících žákovi služby (vzdělávací i další).

U žáků v základním vzdělávání, kteří při výuce používají jiný způsob komunikace (nevidomí či neslyšící žáci), je možné využít prodloužení povinné školní docházky o jeden rok. To se však prakticky využívá pouze ve školách (třídách) samostatně zřízených pro tyto žáky. Pro studenty je možné využít prodloužení délky středního a vyššího odborného vzdělávání, nejvýše však o 2 roky.

Jak již bylo zmíněno, do vzdělávání žáka s potřebou podpory ve stupni 4 vstupují další pedagogičtí pracovníci:

- Asistent pedagoga může být zařazen do vzdělávání na dobu odpovídající učebnímu plánu žáka.
- Na vzdělávání může participovat další pedagogický pracovník (např. druhý pedagog ve třídě ZŠ speciální).
- Pravidelná individuální či skupinová výuka předmětů speciálněpedagogické péče.

Podpůrná opatření ve 4. stupni vycházejí vždy z doporučení ŠPZ a zahrnují i efektivní podpůrná opatření z 1.–3. stupně podpory. Škole vzdělávající žáka ve stupni podpory 4 náleží navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu odpovídající potřebám žáka. Tato finanční podpora umožňuje vzdělávání skupiny žáků s SVP v počtu 6–8 žáků.

STUPEŇ 5

Charakter potíží žáka ve vzdělávání vyžaduje nejvyšší míru přizpůsobení organizace, obsahu, forem a metod vzdělávání vzdělávacím potřebám žáka a respektování jeho možností a omezení při hodnocení výsledků vzdělávání. Obsah učiva je vždy modifikován, případně i výrazně redukován vzhledem k možnostem žáka. U žáka s mentální retardací se zpravidla uplatňuje vzdělávání dle IVP zpracovaného dle RVP ZŠS, případně dle jeho části určené pro rehabilitační vzdělávací program.

Při vzdělávání je nezbytné využívání speciálních učebnic a dalších alternativních výukových materiálů, speciálních didaktických, finančně náročných kompenzačních a rehabilitačních pomůcek a vždy je nutná i úprava pracovního prostředí ve třídě (škole). Výuka předmětů speciálněpedagogické péče odpovídající speciálním vzdělávacím potřebám žáka je zajišťována s využitím terapeutických metod a s podporou pomůcek pedagogem s příslušnou odbornou kvalifikací individuálně, případně ve skupině s podporou (často s podporou dalšího pedagogického pracovníka).

U některých žáků se vzdělávání neobejde bez využití náhradních forem komunikace (alternativní a augmentativní komunikace) a využití potřebných pomůcek (komunikátory, PC, speciální klávesnice apod.). Je oprávněné poskytovat individuální pedagogickou nebo speciálněpedagogickou péči i mimo vyučování v rámci školy. Vzniká potřeba zařazení dalšího pedagogického pracovníka nejen na dobu výuky odpovídající učebnímu plánu žáka, ale i na umožnění účasti žáka na dalších školních aktivitách souvisejících se vzděláváním (školní družina, zájmové kroužky apod.).

V případě potřeby (z důvodu zdravotního stavu žáka a na doporučení lékaře) se využívá individuální výuka v domácím prostředí zajišťovaná pedagogy školy, případně pracovníkem SPC. Další formou vzdělávání žáků v tomto stupni podpory je vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením, které v souladu s ustanovením § 32 ŠZ zprostředkovává příslušný krajský úřad (odbor školství).

Podpůrná opatření v 5. stupni vycházejí vždy z doporučení ŠPZ a zahrnují i efektivní podpůrná opatření z 1.–4. stupně podpory. Škole vzdělávající žáka ve stupni podpory 5 náleží navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu odpovídající potřebám žáka. Tato finanční podpora umožňuje individuální vzdělávání žáka v rozsahu 6–8 hodin týdně nebo vzdělávání skupiny žáků s SVP v počtu 4–6 žáků.

Vzdělávání každého konkrétního žáka (tím spíše žáka s SVP) je procesem určeným velkou množinou proměnných, do vysoké míry závislých na konkrétních podmínkách daných časem i místem vzdělávání (druh a stupeň školy, počet žáků

ve třídě, skladba konkrétní třídy, erudice vyučujícího, materiální podmínky školy apod.). Nebylo by proto účelné parametry výše uvedených stupňů vnímat striktně a rigidně. Obligatornost podpůrných opatření v jednotlivých stupních musí umožňovat respektování všech činitelů, které jejich využívání doprovázejí. Tato zdánlivá volnost s sebou nese zvýšené nároky na odpovědnost poradenských pracovníků, kteří daná podpůrná opatření doporučují.

Odkaz na individuální výchovný program (IVÝP): <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicke-doporuceni-msmt-pro-praci-s-individualnim>